

dr inż. Tadeusz Terlikowski

Wydział Inżynierii Bezpieczeństwa Cywilnego

Szkoła Główna Służby Pożarniczej

System ochrony ludności i ratownictwa¹

Abstrakt

Jednym z najważniejszych zadań państwa jest zapewnienie swoim obywatelom bezpieczeństwa na jak najwyższym, zarówno względem efektywności, jak i skuteczności, poziomie. Dzieje się to przez utrzymanie należytej ochrony życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed zagrożeniami wywoływanymi katastrofami naturalnymi i katastrofami technicznymi, które są generowane zmianami cywilizacyjnymi. W artykule przedstawiono system ochrony ludności i ratownictwa w Polsce na podstawie funkcjonujących rozwiązań formalno-prawnych oraz zwrócono uwagę na niektóre kwestie dotyczące kierunku reformy tego systemu z uwzględnieniem Obrony Cywilnej jako systemu ochrony ludności i ratownictwa w czasie stanu wojennego i w czasie wojny.

Słowa kluczowe: ochrona ludności, ratownictwo, bezpieczeństwo wewnętrzne, zagrożenia bezpieczeństwa wewnętrznego

System of Rescue and Civil Protection

Abstract

One of the crucial tasks of the state is to ensure its citizens the most effective, efficient and the highest level of safety of life, health and property connected with the hazards caused by the natural and technical disasters generated by the civilization changes. The article describes the systems of civil protection and rescue, operating

1 Do opracowania artykułu wykorzystano materiał analityczny przygotowany w trakcie realizacji projektu „System Bezpieczeństwa Narodowego RP”, nr DOBR/076/R/ID1/2012/03.

in Poland on the basis of the legal solutions. The paper also pays attention to some issues connected with the reform of the system considering the Civil Defense as the civil protection and the rescue system operating both during the Marshal law and the war.

Keywords: civil protection, rescue, internal security, internal security hazards

Wstęp

Jednym z najważniejszych zadań państwa jest zapewnienie swoim obywatelom jak najwyższego, pod względem efektywności i skuteczności, poziomu bezpieczeństwa, między innymi przez należytą ochronę życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed zagrożeniami wywoływanymi zarówno katastrofami naturalnymi, jak i katastrofami technicznymi generowanymi zmianami cywilizacyjnymi. W artykule podjęto próbę scharakteryzowania funkcjonowania w Polsce systemu ochrony ludności i ratownictwa w oparciu o obowiązujące regulacje formalno-prawne.

System ochrony ludności i ratownictwa jest elementem ogólnego bezpieczeństwa państwa. Bezpieczeństwo ogólne państwa wyodrębnia ze swojego pojęcia takie obszary, jak bezpieczeństwo narodowe czy też bezpieczeństwo międzynarodowe. Bezpieczeństwo narodowe jest utożsamiane z bezpieczeństwem państwa [1]. Bezpieczeństwo międzynarodowe odnosi się natomiast do procesu zaspokajania potrzeb i interesów uczestników życia międzynarodowego. Proces ten realizuje się w środowisku międzynarodowym jako całym systemie [2]. Taki podział bezpieczeństwa jest podziałem, którego kryterium są względy podmiotowe.

Innym, częstym stosowanym podziałem bezpieczeństwa jest jego podział według kryterium przedmiotowego uwzględniającego warunki zewnętrzne i wewnętrzne, polityczne i militarne, ekonomiczne i społeczne, ale również bezpieczeństwo przed skutkami katastrof i klęsk żywiołowych itp. (katalog wydaje się być niewyczerpany).

Dla przedmiotowego opracowania wydaje się być zasadnym odniesienie się do bezpieczeństwa wewnętrznego. Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa ukształtowało się w miarę rozwoju cywilizacyjnego i organizacji funkcjonowania państwa [3]. Spełnia ono funkcję, jaką jest zapewnienie porządku i bezpie-

czeństwa wewnętrznego kraju.² Funkcję tę realizują organy administracyjne państwa. Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa to stan osiągnięty w wyniku realizacji funkcji w ramach polityki bezpieczeństwa narodowego w zakresie ochrony bezpieczeństwa publicznego [4] jako ochrona porządku prawnego, życia i zdrowia obywateli oraz majątku narodowego przed bezprawnymi działaniami [5] oraz bezpieczeństwa powszechnego zapewniającego ochronę życia i zdrowia obywateli oraz mienia przed skutkami klęsk żywiołowych i katastrof. I właśnie w tak rozumianym systemie bezpieczeństwa powszechnego funkcjonuje ochrona ludności i ratownictwo.

W artykule przedstawiono system ochrony ludności i ratownictwa w Polsce na podstawie funkcjonujących rozwiązań formalno-prawnych oraz zwrócono uwagę na niektóre kwestie kierunku reformy tego systemu z uwzględnieniem Obrony Cywilnej [6] jako systemu ochrony ludności i ratownictwa w czasie stanu wojennego i w czasie wojny.

1. Założenia ogólne systemu ochrony ludności i ratownictwa

Wychodząc z definicji, że bezpieczeństwo powszechne to działalność organów i instytucji państwa, a także poszczególnych obywateli w zakresie zapewnienia ochrony życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed skutkami klęsk żywiołowych i katastrof, dla potrzeb opracowania koncepcji systemu ochrony ludności i ratownictwa, należy skatalogować te zdarzenia, które realnie mogą godzić w chronione dobro – życie, zdrowie i mienie.

Katalog tych zdarzeń należy oprzeć na formalno-prawnych definicjach sytuacji, które mogą być przyczyną zagrożeń dla życia i zdrowia ludzi oraz mienia.

Wydaje się zasadnym, aby definiowanie tych zdarzeń rozpocząć od ustawy o stanie klęski żywiołowej. I tak w ustawie tej stwierdza się, że „stan klęski żywiołowej może być wprowadzony dla zapobieżenia skutkom katastrof naturalnych lub awarii technicznych” [7]. Zatem zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi oraz mienia może wywołać katastrofa naturalna albo awaria techniczna. Według cytowanej ustawy, katastrofą naturalną może być zdarzenie związane z działaniem siły natury, a w szczególności wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne,

2 Szerzej o funkcjach państwa pisze K. Wojtaszczyk, *Kompendium wiedzy o państwie współczesnym*, Liber, Warszawa 2000, s. 22–24.

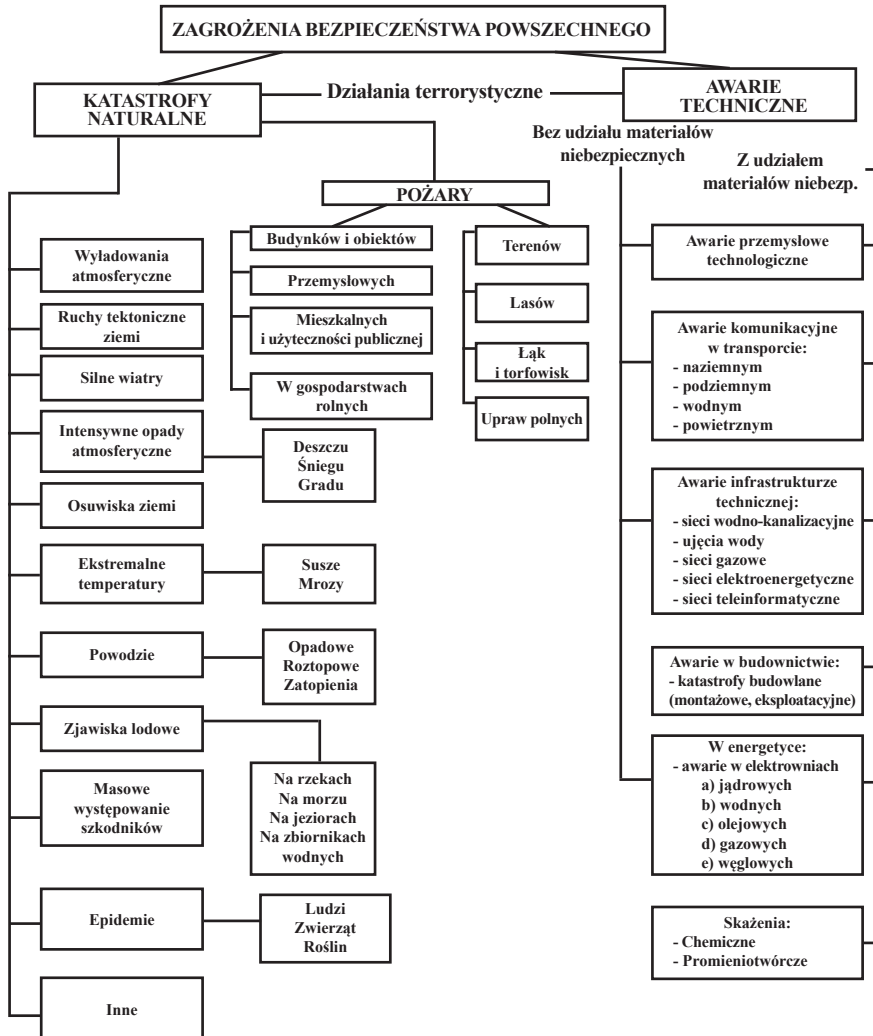
długotrwałe występowanie ekstremalnych temperatur, osuwiska ziemi, pożary, susze, powodzie, zjawiska lodowe na rzekach i morzu oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, masowe występowanie szkodników, chorób roślin i zwierząt albo chorób zakaźnych ludzi albo działanie innego żywiołu. Natomiast awarią techniczną jest gwałtowne, nieprzewidziane uszkodzenie lub zniszczenie obiektu budowlanego, urządzenia technicznego lub systemu urządzeń technicznych powodujące przerwę w ich używaniu lub utratę ich właściwości.

Awarye techniczne odnoszą się zarówno do zniszczenia obiektu budowlanego, jak i urządzeń technologicznych. Można zatem uznać za awarię techniczną powodującą zniszczenie lub uszkodzenie obiektu budowlanego katastrofę budowlaną [8]. Awarią techniczną natomiast może być również awaria przemysłowa [9] oraz emisja jako wprowadzenie – bezpośrednio lub pośrednio, w wyniku działalności człowieka – do powietrza, wody, gleby lub ziemi chemicznych substancji niebezpiecznych, a ponadto energii w postaci ciepła, hałasu, wibracji lub pola elektromagnetycznego [10]. Dla skatalogowania zdarzeń, przed skutkami których należy zorganizować sprawny i efektywny system bezpieczeństwa powszechnego w zakresie ochrony ludności i ratownictwa, należy uwzględnić ponadto ustawę o ochronie przeciwpożarowej [11], w której funkcjonuje określenie „inne miejscowe zagrożenia” jako zdarzenie wynikające z praw przyrody niebędące pożarem ani klęską żywiołową, ale stanowiące zagrożenie dla życia, zdrowia, mienia i środowiska.

Analizując definicje określające podstawowe zagrożenia dla życia i zdrowia oraz mienia i środowiska, można przedstawić ich katalog tak, aby lepiej zobrazować skalę zdarzeń, jakie stają przed systemem ochrony ludności i ratownictwa (rys. 1).

Jak widać z zestawienia przedstawionego na rys. 1, katastrofy naturalne i awarye techniczne mogą być spowodowane działaniem terrorystycznym, co wynika z ustawy o stanie klęski żywiołowej. W związku tym system ochrony ludności i ratownictwa powinien być adekwatny do rodzaju zagrożeń i skali, a także możliwości ich wystąpienia oraz ich skutków

Aby było możliwe podjęcie próby określenia takiego systemu, należy poddać szczegółowej analizie istniejące systemy jednostkowe, co pozwoli na identyfikację potrzeb, określenie kierunków rozwiązań formalno-prawnych, opracowanie rekomendacji i – w konsekwencji – zbudowanie systemu w zakresie ochrony ludności i ratownictwa.

Rys. 1. Zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi oraz mienia i środowiska w systemie bezpieczeństwa powszechnego

Źródło: opracowanie własne

Wydaje się, że najistotniejszym wyzwaniem dla realizacji zadań w zakresie ochrony ludności i ratownictwa jest ustanowienie odpowiednich regulacji prawnych.

Wynika to chociażby z faktu, że funkcjonujące zarówno w wielu regulacjach prawnych, jak i obiegu językowym pojęcie „ochrona ludności” nie jest

jednoznacznie definiowane, a przez to również interpretowane, rozumiane i stosowane. To z kolei powoduje, że zadania w obszarze ochrony ludności i ratownictwa wykonywane są przez różne podmioty, zarówno państwowe, jak i niepaństwowe, a także gospodarcze, na podstawie różnych aktów prawnych, przepisów miejscowych, branżowych itp. Dlatego też tak bardzo istotnym zadaniem jest określenie systemu ochrony ludności i ratownictwa w sposób kompleksowy, jednolity i zorganizowany funkcjonalnie.

Takie rozwiązanie pozwoli określić właściwe podmioty państwowe, społeczne i gospodarcze do podejmowania działań w zakresie ochrony ludności i ratownictwa. Należy przypisać im odpowiednie zadania i określić funkcje, a także, co bardzo istotne, określić zasady kierowania, finansowania i realizacji zadań w tym systemie.

Zasadnym wydaje się, by system ochrony ludności i ratownictwa oparty był o Państwową Straż Pożarną (PSP) [12]. To ta formacja, zgodnie z ustawą o ochronie przeciwpożarowej [11], jest podstawą funkcjonowania Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSRG).

Analizując katalog zagrożeń (rys. 1) oraz podstawowe zadania Państwowej Straży Pożarnej i Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego wydaje się właściwa teza, że system ochrony ludności i ratownictwa jest domeną służb ratowniczych funkcjonujących w KSGR.

Aby system taki był bardziej efektywny, z uwagi na fakt, że jego podmiotem jest społeczeństwo, integralną częścią powinna być współpraca z organizacjami pozarządowymi, a w szczególności ze społecznymi organizacjami ratowniczymi, takimi jak: ochotnicze straże pożarne (OSP), ochotnicze pogotowia ratunkowe, Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Polski Czerwony Krzyż. Współpraca ta powinna być oparta na ściślejszej niż obecnie integracji z państwowymi służbami ratowniczymi, a przede wszystkim z PSP, Państwowym Ratownictwem Medycznym (PRM), a także z systemem powiadamiania ratunkowego.

2. Misja, cele i zadania systemu ochrony ludności i ratownictwa

System ochrony ludności i ratownictwa powinien gwarantować szybkie i sprawne działanie w obliczu konieczności reakcji na wszelkiego typu zagrożenia bezpieczeństwa ludzi, ich mienia i środowiska, zarówno ze strony

katastrof naturalnych, jak i cywilizacyjnych. Określając misję, cele i zadania systemu ochrony ludności i ratownictwa, należy oprzeć się na artykule 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej [13] określającym podstawowe interesy narodowe Rzeczypospolitej Polskiej. I właśnie w tych głównych obszarach interesów narodowych, a mianowicie: bezpieczeństwa obywateli, wzrostu społecznego i gospodarczego rozwoju państwa, a także ochrony środowiska naturalnego mieści się system ochrony ludności i ratownictwa.

Biorąc pod uwagę zakres przedmiotowy i podmiotowy ochrony ludności i ratownictwa, można stwierdzić, że „ochroną ludności i ratownictwem jest zintegrowana działalność organów administracji publicznej i podmiotów realizujących zadania ochrony ludności mającą na celu zapewnienie bezpieczeństwa obywateli, porządku publicznego, ochrony życia i zdrowia osób przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz ochronę mienia, środowiska i dziedzictwa kulturowego na wypadek wystąpienia zagrożenia ze strony katastrof naturalnych i cywilizacyjnych”.³

Głównymi celami tak zdefiniowanego systemu ochrony ludności i ratownictwa wydają się być przede wszystkim:

- zapewnienie warunków niezbędnych dla ochrony życia i zdrowia ludzi oraz zapewnienie podstawowych warunków przetrwania w sytuacjach zagrożenia;
- merytoryczne, organizacyjne, rzeczowe i finansowe wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie wykonywania zadań z zakresu ochrony ludności, a w szczególności społecznych organizacji ratowniczych, humanitarnych i wolontariatu;
- zapewnienie współpracy wszystkich systemów ratowniczych, monitorowanie, ostrzeganie i alarmowanie, powiadamianie o zagrożeniach, a także organów, służb i innych podmiotów realizujących zadania z zakresu ochrony ludności;
- organizowanie i koordynowanie pomocy humanitarnej;
- zapewnienie zasobów, które mogą być wykorzystywane w celu realizacji zadań ochrony ludności;
- edukację społeczeństwa w zakresie kształtowania świadomości o zagrożeniach i zasadach postępowania w sytuacji ich wystąpienia.

3 Patrz m.in.: projekt ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej z 22 grudnia 2016 r., który rozszerza ochronę ludności również na czas stanu wojennego i czas wojny jako obronę cywilną.

Mając na uwadze ogólną definicję systemu bezpieczeństwa narodowego RP [14], można określić kilka podstawowych funkcji, jakie powinny charakteryzować system ochrony ludności i ratownictwa. Są nimi przede wszystkim:

- edukacja na rzecz bezpieczeństwa;
- zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- ochrona życia i zdrowia ludzi oraz ochrona dóbr i środowiska przed skutkami katastrof naturalnych i cywilizacyjnych;
- zapewnienie materialnych i duchowych podstaw przetrwania ludności w warunkach zagrożeń bezpieczeństwa w stanach kryzysowych;
- ochrona interesów infrastruktury krytycznej państwa, zarówno społecznej, jak i gospodarczej.

Charakter realizowanych funkcji w systemie ochrony ludności i ratownictwa sprawia, że powinien to być jednolity i uporządkowany system, zdolny do skoordynowanego działania we wszystkich warunkach i sytuacjach funkcjonowania państwa i społeczności lokalnych.

Zadania systemu ochrony ludności i ratownictwa wynikają z jego celów głównych, odnoszących się do zapewnienia społeczeństwu niezbędnych potrzeb umożliwiających przetrwanie w sytuacjach kryzysowych wywołanych skutkami katastrof naturalnych i cywilizacyjnych. Analizując obowiązujące akty prawne odnoszące się do przedmiotowego tematu, można wskazać główne zadania wykonywane przez podmioty działające w systemie ochrony ludności i ratownictwa. Zadania te można podzielić na dwa obszary:

- 1) zadania realizowane w związku z możliwością wystąpienia zagrożenia;
- 2) zadania realizowane po wystąpieniu zagrożenia i jego skutków dla życia i zdrowia ludzi ich mienia i środowiska.

Zadania w zakresie ochrony ludności i ratownictwa wykonują podmioty właściwe dla rodzaju zaistniałej sytuacji, na zasadach określonych w odpowiednich normach.

Podmioty te są zobowiązane do współpracy z właściwymi terytorialnie organami państwowymi i samorządowymi, a także gospodarczymi. Osiągnięcie celu głównego, jakim jest „uzyskanie odpowiednio do obecnych, jak i przewidywanych w przyszłości uwarunkowań efektywności i spójności systemu ochrony ludności i ratownictwa” będzie zależało od sprawności zasadniczych jego elementów (podmiotów) oraz od integracji ich współdziałania.

3. Struktura systemu ochrony ludności i ratownictwa

Struktura systemu ochrony ludności i ratownictwa opiera się na formalno-prawnych regulacjach określających zadania i funkcjonowanie organów administracji publicznej, podmiotów gospodarczych oraz instytucji i organizacji pozarządowych mających w swoich zadaniach statutowych działalność na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego, w tym odnoszących się do ładu i porządku publicznego, ochrony przed skutkami katastrof naturalnych i cywilizacyjnych.

Aktualnie obowiązującym aktem prawnym odnoszącym się do ochrony ludności i ratownictwa jest ustawa z 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej [15]. Na mocy art. 14 ustawy, minister spraw wewnętrznych określa szczegółowe zasady funkcjonowania Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, który ma na celu:

- walkę z pożarami i innymi klęskami żywiołowymi;
- ratownictwo techniczne;
- ratownictwo chemiczne;
- ratownictwo ekologiczne;
- ratownictwo medyczne;
- współpracę z systemem Państwowe Ratownictwo Medyczne.

Drugim po ustawie o ochronie przeciwpożarowej aktem prawnym odnoszącym się do ochrony życia i zdrowia ludzi, jest ustawa z 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym [16], w której określono zadania państwa polegające na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia życia. Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym reguluje kwestie dotyczące udzielania pomocy medycznej osobom będącym w stanie nagłego zagrożenia życia, spowodowanego działaniem czynnika zewnętrznego. Takim czynnikiem zewnętrznym mogą być skutki katastrof naturalnych albo cywilizacyjnych, przed którymi ma chronić obywateli system ochrony ludności i ratownictwa.

Biorąc powyższe pod uwagę, zagrożeniami w rozumieniu systemu ochrony ludności i ratownictwa mogą być wszystkie zdarzenia ujęte na rys. 1.

Uwzględniając regulację zawartą w ustawach o ochronie przeciwpożarowej i Państwowym Ratownictwie Medycznym, można uznać, że system ochrony ludności i ratownictwa stanowią podmioty określone w tych ustawach jako podmioty podstawowe systemu oraz inne podmioty, których działania w tym

obszarze określają inne przepisy. I tak, podmiotami ratowniczymi funkcjonującymi w KSRG, będącym elementem systemu ochrony ludności i ratownictwa, są: jednostki Państwowej Straży Pożarnej, inne jednostki ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt. 1a-8 ustawy o ochronie przeciwpożarowej [15], a także inne służby, inspekcje, straże i podmioty, które dobrowolnie – w drodze umowy cywilnoprawnej – zgodziły się współdziałać w akcjach ratowniczych. Natomiast podmiotami ratowniczymi w systemie Państwowe Ratownictwo Medyczne, zgodnie z ustawą, są:

- szpitalne oddziały ratunkowe (SOR);
- zespoły ratownictwa medycznego, w tym lotnicze zespoły ratownictwa medycznego.

Z systemem ratownictwa medycznego współpracują centra urazowe oraz jednostki organizacyjne szpitali wyspecjalizowane w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych niezbędnych dla ratownictwa medycznego. Z systemem ratownictwa medycznego współdziałają także uczelnie medyczne, placówki kształcenia ustawicznego dorosłych, stowarzyszenia lekarskie o zasięgu ogólnokrajowym, prowadzące działalność w zakresie medycyny ratunkowej, a w szczególności w obszarze edukacji i przygotowania kadr, opracowywania zaleceń proceduralnych funkcjonowania systemu, inicjowania i realizacji prac naukowo-badawczych z medycyny ratunkowej, oceny jakości systemu, a także wytyczania kierunków jego rozwoju.

Szpitalny oddział ratunkowy, to komórka organizacyjna szpitala stanowiąca jednostkę systemu ratownictwa medycznego, udzielająca świadczeń opieki zdrowotnej w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

Natomiast zespołem ratownictwa medycznego jest jednostka systemu, podejmująca medyczne czynności ratunkowe w warunkach pozaszpitalnych. Zespoły ratownictwa medycznego dzielą się na dwa rodzaje:

- zespoły specjalistyczne, w skład których wchodzi co najmniej trzy osoby uprawnione do medycznych czynności ratunkowych, w tym lekarz systemu oraz pielęgniarka systemu lub ratownik medyczny;
- zespoły podstawowe, w skład w których wchodzi co najmniej dwie osoby uprawnione do wykonywania medycznych czynności ratunkowych, w tym pielęgniarka systemu lub ratownik medyczny.

Zespoły te wyposażone są w specjalistyczny środek transportu sanitarnego.

W systemie ratownictwa medycznego funkcjonują także zespoły lotniczego ratownictwa medycznego, w skład których wchodzi co najmniej trzy

osoby, w tym jeden pilot zawodowy, lekarz systemu oraz ratownik medyczny lub pielęgniarka systemu.

Aby system ochrony ludności i ratownictwa był efektywny i funkcjonalny pod względem realizacji zadań, powinien być zapewniony efektywny i funkcjonalny system powiadamiania ratunkowego. W aktualnym stanie formalno-prawnym powiadamianiem ratunkowym zajmuje się system powiadamiania ratunkowego funkcjonujący w oparciu o ustawę z 22 listopada 2013 r. [17], integrujący funkcjonowanie KSRG i systemu PRM przez realizację takich zadań, jak przede wszystkim:

- bieżąca analiza zasobów ratowniczych;
- przyjmowanie zgłoszeń alarmowych oraz obsługi telefonu alarmowego 112;
- kwalifikacja zgłoszeń.

Z systemem powiadamiania ratunkowego współdziałają ponadto inne służby, inspekcje, straże itp., które są ustawowo powołane do ochrony życia i zdrowia ludzi, ich bezpieczeństwa, a także mienia i środowiska. Z systemem powiadamiania ratunkowego mogą współpracować również społeczne organizacje ratownicze. W strukturze systemu funkcjonują ponadto podmioty ratownicze powołane do działań w obliczu poszczególnych rodzajów zagrożeń, jako samodzielne jednostki zorganizowane według odrębnych aktów prawnych, niewchodzące funkcjonalnie i organizacyjnie do zorganizowanych systemów.

I tak wymienić tu należy takie podmioty ratownicze, jak:

1. Górskie pogotowia ratownicze, które są powołane do organizowania i udzielania pomocy osobom, które uległy wypadkowi lub są narażone na niebezpieczeństwo utraty życia i zdrowia w górach oraz transportowanie zwłok z gór. Działalność ratownictwa górskiego reguluje ustawa z 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich [18]. Ratownictwo górskie odpowiedzialne jest między innymi za wykonywanie ratownictwa górskiego i ratownictwa na zorganizowanych terenach narciarskich, za utrzymanie bezpieczeństwa osób przebywających w górach oraz na zorganizowanych terenach narciarskich itp. Podmiotami realizującymi ratownictwo górskie są: Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe wraz ze swoimi grupami oraz Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe – jako samodzielny podmiot ratowniczy niebędący strukturą GOPR.
2. Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe (WOPR), którego zadaniem jest prowadzenie działań ratowniczych przez organizację i udzielanie

pomocy osobom, które uległy lub są narażone na niebezpieczeństwo utraty zdrowia lub życia na obszarach wodnych. WOPR działające w oparciu o ustawę z 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych [19], odpowiedzialne jest za zapewnienie warunków bezpieczeństwa osób pływających, kąpiących się lub uprawiających sport lub rekreację na obszarach wodnych.

3. Specjalistyczny podmiot ratowniczy, jakim jest Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa (SAR), funkcjonujący na mocy ustawy z 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie morskim [20] i międzynarodowej konwencji o ratownictwie morskim [21]. Służba ratownicza SAR, jako jednostka państwowa, wykonuje zadania w zakresie poszukiwania i ratownictwa życia na morzu. Ponadto służba ta wykonuje inne zadania z zakresu bezpieczeństwa na morzu, w tym związane ze zwalczaniem zagrożeń i zanieczyszczeń wód morskich.
4. Służba Poszukiwania i Ratownictwa Lotniczego (ASAR) [22], która realizuje zadania z zakresu poszukiwania i ratowania statków powietrznych znajdujących się w niebezpieczeństwie, udzielania pomocy załogom i pasażerom statków powietrznych oraz innym osobom poszkodowanym w wyniku zdarzeń lotniczych, bez względu na przynależność państwową tych statków i osób. Działania ASAR prowadzą lotnicze zespoły poszukiwawczo-ratownicze.
5. Odrębnym samodzielnym rodzajem ratownictwa jest ratownictwo górnicze funkcjonujące w oparciu o przepisy ustawy z 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze [23]. W ratownictwie górniczym funkcjonują zawodowe podmioty ratownictwa górniczego oraz zakładowe (przedsiębiorstwa) służby ratownictwa górniczego.
6. Bardzo istotnym elementem ochrony ludności i ratownictwa jest pomoc humanitarna. Podmioty ją niosące, realizują swoją misję w oparciu o przepisy ustawy z 16 września 2011 r. o współpracy rozwojowej [24]. W świetle przepisów tej ustawy pomoc humanitarna polega na zapewnieniu pomocy, opieki i ochrony ludności poszkodowanej w wyniku konfliktów zbrojnych, klęsk żywiołowych lub innych kryzysów humanitarnych spowodowanych przez zdarzenia naturalne (katastrofy naturalne), jak i w wyniku działalności ludzkiej (katastrofy cywilizacyjne).
7. Istotnym elementem systemu bezpieczeństwa powszechnego w zakresie ochrony ludności i ratownictwa jest uczestnictwo polskich systemów we

Wspólnotowym Mechanizmie Ochrony Ludności (CMCP) [25], który jest podstawowym instrumentem Unii Europejskiej i może być aktywowany w sytuacjach zagrożeń spowodowanych katastrofami naturalnymi bądź katastrofami cywilizacyjnymi. Aktywacja tego mechanizmu następuje na prośbę państwa poszkodowanego skutkami zagrożeń.

8. Obrona cywilna, która funkcjonuje w Polsce na podstawie ustawy z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej [26] ma przydzielone odpowiednie zadania nie tylko na czas wojny, ale także w czasie pokoju. Na czas wojny podstawowym zadaniem jest ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w wyniku działań zbrojnych, natomiast w czasie pokoju – współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwanie ich skutków, a ponadto w zakresie ochrony ludności, zakładów pracy i urzędzeń użyteczności publicznej, dóbr kultury we wszystkich stanach funkcjonowania państwa.

Reasumując, można przyjąć, że ogólna struktura systemu ochrony ludności i ratownictwa przed skutkami klęsk żywiołowych wywołanych katastrofami naturalnymi i cywilizacyjnymi składa się ze zorganizowanych, trzech podstawowych podsystemów, a mianowicie:

- podsystemu powiadamiania ratunkowego, w skład którego wchodzi centra powiadamiania ratunkowego;
- podsystemu, jakim jest Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy;
- podsystemu, jakim jest Państwowe Ratownictwo Medyczne,

a także samodzielnych podmiotów ratowniczych będących podmiotami państwowymi, ochotniczymi, wolontariatem oraz podmiotami tworzonymi przez przedsiębiorców w zakładach przemysłowych.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że w obszarze ochrony ludności i ratownictwa funkcjonuje wiele podmiotów realizujących różnorakie funkcje. Dlatego tak ważnym problemem jest kierowanie tymi podmiotami zarówno w okresie organizacji funkcjonowania, jak i w fazie realizacji zadań ratowniczych.

4. Podsystem kierowania (przygotowania) ochroną ludności i ratownictwem

Dla właściwego funkcjonowania systemu ochrony ludności i ratownictwa niezbędny jest właściwy system kierowania. Biorąc pod uwagę zadania państwa wobec swoich obywateli wynikające z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

to organy administracji publicznej są właściwymi organami w sprawach ochrony ludności. System kierowania ochroną ludności i ratownictwem funkcjonuje w ogólnej strukturze zarządzania państwem, co oznacza, że w systemie wyróżnia się poziom krajowy, wojewódzki i poziom podstawowej jednostki organizacyjnej, jakimi są powiat i gmina.

4.1. Poziom krajowy

Na obszarze kraju w pełnym zakresie zadań ochrony ludności i ratownictwa przed skutkami zagrożeń wynikających z katastrof naturalnych i cywilizacyjnych organem właściwym jest Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, który działa w imieniu Prezesa Rady Ministrów [27]. Odpowiada on za realizację polityki państwa w zakresie ochrony ludności. Kierując podsystemem ochrony ludności i ratownictwa w systemie bezpieczeństwa powszechnego państwa, w szczególności zobowiązany jest do realizacji takich zadań, jak:

- 1) analizowanie zagrożeń mających wpływ na bezpieczeństwo i ochronę ludności w skali kraju;
- 2) przygotowywanie i wdrażanie rozwiązań organizacyjnych na potrzeby ochrony ludności i ratownictwa;
- 3) koordynowanie funkcjonowania ochrony ludności na obszarze kraju;
- 4) organizowanie i koordynowanie współpracy międzynarodowej w zakresie ochrony ludności;
- 5) określanie zasad i procedur udzielania i przyjmowania oraz koordynowanie pomocy humanitarnej;
- 6) opracowywanie założeń programowych oraz kierunków kształcenia i szkolenia w zakresie ochrony ludności;
- 7) inicjowanie działalności naukowo-badawczej w obszarze problematyki ochrony ludności i ratownictwa;
- 8) planowanie potrzeb w zakresie środków finansowych i materiałowych niezbędnych do realizacji zadań własnych w zakresie ochrony ludności;
- 9) składanie propozycji do budżetu państwa w zakresie finansowania zadań ochrony ludności i ratownictwa;
- 10) prowadzenie ogólnokrajowych inwestycji na rzecz ochrony ludności i ratownictwa;
- 11) analizowanie corocznych wydatków podmiotów ochrony ludności na wykonywane przez nich zadania w obszarze ochrony ludności i ratownictwa;

- 12) planowanie rezerw w ramach rezerw gospodarczych na rzecz ochrony ludności;
- 13) upowszechnienie popularyzacji wiedzy o bezpieczeństwie i ochronie ludności w ramach tzw. powszechnej edukacji społecznej.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych może upoważnić do realizacji części swoich ustawowych zadań Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej.

Na poziomie krajowym, kierowanie realizacją zadań z zakresu ochrony ludności i ratownictwa należy także do innych, poza ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, ministrów i kierowników poziomu centralnego – w ramach swoich kompetencji, w odniesieniu do nadzorowanych służb, inspekcji, straży, organizacji itp. podmiotów zobowiązanych do świadczenia działań w obszarze ochrony ludności i ratownictwa.

4.2. Poziom wojewódzki

Na poziomie wojewódzkim system ochrony ludności i ratownictwa kierowany jest przez wojewodę, który jest organem państwowym [28]. W ramach swoich uprawnień zobowiązany jest on m.in. do:

- 1) koordynacji ochrony ludności na obszarze województwa, a także nadzoru nad podmiotami ochrony ludności w zakresie zadań zleconych przez organy samorządowe (wójtów, starostów, prezydentów miast i burmistrzów);
- 2) realizacji własnych zadań w zakresie ochrony ludności;
- 3) materialnego i finansowego wsparcia gmin i powiatów w ramach zadań zleconych przez administrację rządową;
- 4) koordynowania współpracy gmin i powiatów w zakresie pozyskiwania i wykorzystywania zasobów materiałowych niezbędnych do ochrony ludności;
- 5) zarządzania i organizowania, a także przeprowadzania szkoleń i ćwiczeń z zakresu ochrony ludności przez systemy, jak i poszczególne podmioty ratownicze;
- 6) tworzenia rezerw materiałowych i sprzętowych służących ochronie ludności;
- 7) przedkładania informacji i propozycji do wojewódzkiego planu ochrony ludności;
- 8) opracowywania analiz zawierających ocenę przygotowania ochrony ludności na obszarze województwa.

Wojewoda, w ramach zadań z zakresu kierowania systemem ochrony ludności i ratownictwa, powinien wspierać samorządy gminne i powiatowe w realizacji zadań, a w szczególności w utrzymaniu systemów ostrzegania i alarmowania, budowli ochronnych oraz innych będących w jego kompetencji przekazując im środki rzeczowe i finansowe.

Wojewoda uczestniczy w funkcjonowaniu systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne. W zakresie funkcjonowania powiadamiania ratunkowego, wojewoda tworzy centrum powiadamiania ratunkowego do obsługi telefonów alarmowych. Kierując systemem ochrony ludności i ratownictwa na obszarze województwa, powinien ściśle współpracować z organem wojewódzkiego samorządu terytorialnego, tj. marszałkiem województwa i sejmikiem województwa – w realizacji zadań i kierowania ochroną ludności.

Samorząd województwa, w zakresie funkcjonowania systemu ochrony ludności i ratownictwa, powinien realizować na rzecz tego systemu takie zadania, jak [29]:

- 1) realizacja, w ramach kompetencji własnych, zadań z zakresu ochrony ludności przewidzianych dla organu wojewódzkiego samorządu terytorialnego;
- 2) uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego województwa potrzeb z zakresu ochrony ludności dotyczących infrastruktury i budowli mających wpływ na bezpieczeństwo ludzi i środowiska;
- 3) realizacja programu w edukacji społecznej z zakresu ochrony ludności;
- 4) opracowywanie i realizacja wojewódzkiego planu ochrony ludności.

Sejmik województwa w zakresie swoich zadań ustawowych powinien zatwierdzać (uchwalać) wojewódzkie programy ochrony ludności, a także rozpatrywać (przynajmniej raz w roku) informacje marszałka o stanie systemu ochrony ludności i ratownictwa na obszarze województwa. Informacje takie powinny być podawane do publicznej wiadomości na zasadach i trybie przyjętym w danym województwie. Ponadto samorządy województwa powinny udzielać powiatom na terenie województwa pomocy w sytuacjach, gdy zasoby i możliwości działania powiatu są niewystarczające w obliczu realizowanych zadań.

4.3. Rola, miejsce i zadania starosty w kierowaniu funkcjonowaniem systemu ochrony ludności i ratownictwa

Starosta, jako organ samorządu terytorialnego, spełnia bardzo istotną funkcję w kierowaniu ochroną ludności i ratownictwem [30]. To właśnie on, z mocy

obowiązującego prawa, odpowiedzialny jest za bezpieczeństwo powszechne na obszarze powiatu.

Do najistotniejszych zadań starosty w funkcjonowaniu systemu ochrony ludności i ratownictwa należy w szczególności:

- 1) realizacja zadań własnych wynikających z obowiązujących przepisów w zakresie ochrony ludności i ratownictwa;
- 2) inicjowanie i organizowanie współpracy w zakresie ochrony ludności pomiędzy poszczególnymi gminami a organizacjami i innymi podmiotami funkcjonującymi na terenie powiatu;
- 3) zarządzanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń i ćwiczeń z zakresu ochrony ludności;
- 4) udzielanie pomocy samorządom gminnym w realizacji przez nie zadań z zakresu ochrony ludności, a przede wszystkim:
 - pozyskiwanie i wykorzystywanie niezbędnych zasobów,
 - kierowanie do działań na teren gminy w obliczu zagrożeń posiadanych zasobów,
 - wspólne wraz z samorządem powiatowym i gminnych realizowanie zadań,
 - udzielanie pomocy organizacyjno-planistycznej służbom, inspekcjom, strażom i innym podmiotom realizującym zadania z zakresu ochrony ludności i ratownictwa.

Istotną rolę w funkcjonowaniu ochrony ludności i ratownictwie pełni rada powiatu, która realizuje takie zadania, jak:

- planowanie potrzeb w zakresie finansowych środków na rzecz systemu ochrony ludności w uchwalonym budżecie powiatu;
- uchwalanie powiatowego planu ochrony ludności i ratownictwa;
- rozpatrywanie informacji starosty o stanie systemu ochrony ludności i ratownictwa na obszarze powiatu;
- podawanie wszelkich informacji o stanie ochrony ludności do publicznej wiadomości.

Starosta wraz z radą powiatu i zarządem powiatu ściśle współpracują z państwowymi podmiotami ratowniczymi funkcjonującymi na obszarze powiatu oraz z organizacjami społecznymi, ochotniczymi i podmiotami gospodarczymi.

4.4. Rola, miejsce i zadania organu podstawowej jednostki samorządu terytorialnego (wójta, burmistrza, prezydenta miasta) [31]

W zakresie funkcjonowania ochrony ludności i ratownictwa organy podstawowej jednostki samorządu terytorialnego wykonują między innymi takie zadania, jak:

- 1) realizacja własnych zadań w zakresie ochrony ludności wynikających z przepisów prawa;
- 2) inicjowanie i organizowanie współpracy podmiotów wykonujących zadania z zakresu ochrony ludności na obszarze gminy;
- 3) planowanie, zarządzanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń i ćwiczeń z zakresu ochrony ludności na obszarze gminy;
- 4) organizowanie i utrzymywanie elementów systemu, monitorowanie zagrożeń oraz alarmowanie i ostrzeganie ludności.

Rada gminy natomiast planuje potrzeby finansowe na potrzeby funkcjonowania systemu ochrony ludności i ratownictwa na obszarze gminy, uchwała program ludności dla gminy, a ponadto przyjmuje informację wójta o stanie systemu i podaje ją do publicznej wiadomości.

Reasumując powyższe, należy stwierdzić, że podsystem kierowania (organizowania) ochroną ludności i ratownictwem w państwie jest wielowątkowy, wielokierunkowy i wielopodmiotowy.

W związku z tym, że w systemie funkcjonuje wiele podmiotów ratowniczych, zarówno organy państwowe, jak i samorządowe muszą stworzyć warunki formalno-prawne umożliwiające możliwość zapewnienia pełnej koordynacji w zakresie działania, jak i współdziałania tych podmiotów. Szczególnie spełnienie tego warunku występuje w podsystemie wykonawczym, a więc w rzeczywistym czasie realizacji zadań ratowniczych.

4.5. Podsystem wykonawczy

Według istniejących koncepcji, zarówno wynikających z prawa już obowiązującego, jak i opracowywanych projektów, ochrona ludności traktowana jest jako zespół działań podejmowanych przez właściwe organy władzy publicznej, podmioty ratownicze, organizacje humanitarne, ale także poszczególnych obywateli, które mają zmierzać do zapewnienia bezpieczeństwa całemu społeczeństwu.

czeństwu w obliczu zdarzeń w postaci katastrof naturalnych i cywilizacyjnych oraz ich skutków zagrażających życiu, zdrowiu, mieniu i środowisku⁴.

Podsystem wykonawczy ochrony ludności i ratownictwa powinien być oparty na aktualnie funkcjonujących strukturach i organizacjach, które z racji swoich obowiązków statutowych działają w obszarze ochrony ludności i ratownictwa.

W aktualnie funkcjonujących strukturach i organizacjach działających w obszarze ochrony ludności i ratownictwa występują organy rządowe i samorządowe, służby, inspekcje, straże oraz inne podmioty, które operują w obszarze ochrony ludności i ratownictwa. W podsystemie wykonawczym można wyodrębnić podmioty odpowiedzialne za organizację systemu, zapewnienie warunków do jego funkcjonowania oraz podmioty, których zadaniem jest prowadzenie bezpośrednio działań ratowniczych.

Podmiotami wykonawczymi w zakresie planowania, organizowania i zabezpieczenia funkcjonalności systemu są podmioty będące organami administracji publicznej i urzędy obsługujące te organy, służby, inspekcje, straże, organizacje społeczne i wolontariaty, a także inne mające w swoich zdaniach własnych realizację funkcji w ochronie ludności.

Natomiast w odniesieniu do prowadzenia działalności ratowniczej w podsystemie wykonawczym będą to podmioty:

- 1) systemu powiadamiania ratunkowego;
- 2) Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego;
- 3) systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne;
- 4) samodzielne podmioty ratownicze (państwowe, ochotnicze, branżowe itp.)

System powiadamiania ratunkowego

System składa się z centrów powiadamiania ratunkowego, które tworzą jednolity system obsługi zgłoszeń alarmowych kierowanych do numerów 112, 997, 998, 999.

W celu podjęcia odpowiednich działań ratowniczych, adekwatnych do treści zgłoszenia alarmowego, system współpracuje z Policją, Państwową Strażą

4 Patrz m.in. Ustawa o ochronie ludności i obronie cywilnej; Projekt z dnia 22 grudnia 2016 r.

Pożarną oraz dysponentami zespołów ratownictwa medycznego. Centrum powiadamiania ratunkowego tworzy wojewoda, dlatego funkcjonuje ono w strukturze urzędu wojewódzkiego. Wojewoda może powierzyć utworzenie także centrum staroście lub prezydentowi miasta będącego na prawach powiatu na zasadzie funkcjonowania administracji zespolonej.

Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy

Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy funkcjonuje od 1995 r. i zorganizowany jest na bazie Państwowej Straży Pożarnej [32]⁵.

Szczegółowe zasady funkcjonowania KSRG określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 18 lutego 2011 r. Na podstawie ustawy z 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy skupia jednostki ochrony przeciwpożarowej wymienione w art. 15 ustawy o ochronie przeciwpożarowej.

Jednostki ochrony przeciwpożarowej, poza Związkiem Ochotniczych Straży Pożarnych, na wezwanie Państwowej Straży Pożarnej mają obowiązek uczestniczyć w działaniach ratowniczych poza terenem własnego działania.

Zasady tego uczestnictwa wraz z określeniem szczegółowych warunków i trybu zwrotu poniesionych kosztów z tym związanych, określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 17 lipca 1998 r. [33].

System Państwowe Ratownictwo Medyczne

System Państwowe Ratownictwo Medyczne funkcjonuje w oparciu o ustawę z 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym, a jego zadaniem jest zapewnienie pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

W podsystemie wykonawczym ogólnego systemu bezpieczeństwa powszechnego w zakresie ochrony ludności i ratownictwa funkcjonują zarówno

5 Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28 grudnia 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo gaśniczego (uchylone). Obowiązuje Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz.U. 2017 poz. 1319).

podmioty zobowiązane do jego zorganizowania i zapewnienia warunków jego działania, jak np. minister właściwy do spraw zdrowia oraz wojewoda, jak i podmioty będące jego elementami wykonawczymi, czyli prowadzącymi bezpośrednio działania, do których należą: zespoły ratownictwa medycznego, lotnicze zespoły ratownictwa medycznego i szpitalne oddziały ratunkowe.

Z systemem w fazie wykonawczej współpracują centra urazowe oraz specjalistyczne jednostki organizacyjne szpitali, a ponadto uczelnie medyczne, placówki kształcenia ustawicznego w zakresie medycyny ratunkowej oraz stowarzyszenia.

Bardzo istotnym elementem w podsystemie wykonawczym ratownictwa medycznego jest lekarz koordynator ratownictwa medycznego usytuowany w wojewódzkim centrum powiadamiania ratunkowego.

W fazie wykonawczej w ratownictwie medycznym mogą uczestniczyć ponadto społeczne organizacje ratownicze, jeżeli w swoich statutach mają określone zadania niesienia pomocy osobom znajdującym się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego oraz zostały wpisane przez wojewodę do rejestru jednostek współpracujących z systemem ratownictwa medycznego.

W podsystemie wykonawczym systemu bezpieczeństwa powszechnego, w zakresie ochrony ludności i ratownictwa, mogą występować jako samodzielne jednostki ratownicze państwowe, jak i ochotnicze pogotowia ratunkowe.

Podsumowanie

Wobec coraz większych oczekiwań społecznych dotyczących bezpieczeństwa zdrowia i życia ludzi, mienia i środowiska przed skutkami katastrof naturalnych i cywilizacyjnych system ochrony ludności i ratownictwa powinien dążyć m.in. do:

- zwiększenia sprawności i niezawodności działania, zwłaszcza w sytuacjach złożonych i ekstremalnych zagrożeń;
- zintegrowania działalności różnych podmiotów ratowniczych przez wykorzystanie nowoczesnych systemów informatycznych i telekomunikacyjnych;
- konsolidacji systemu szkolenia wszystkich podmiotów realizujących zadania na rzecz ochrony ludności i ratownictwa zarówno w podsystemie kierowania, jak i podsystemie wykonawczym.

J. Fałęcki [34] uważa, że skuteczność systemów ratowniczych (w tym i ochrony ludności jako działalności różnych podmiotów – przyp. autora)

w dużej mierze zależy od odpowiednich regulacji prawnych, mechanizmów koordynacji działań, zarządzania systemem itp.⁶

Tak zorganizowany system powinien być dostosowany do aktualnych warunkowań społeczno-ekonomicznych oraz do istniejących praktyk w funkcjonowaniu instytucji państwa, jego organów oraz służb wykonujących działania na rzecz ochrony ludności i ratownictwa.

Literatura

- [1] Znamierowski Cz., Szkoła prawa. Rozważania o państwie, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 1998.
- [2] Kuźniar R., Porządek międzynarodowy u progu XXI w., Warszawa 2006.
- [3] Kitler W., Wiśniewski B., Prońko J., Problemy zarządzania kryzysowego w państwie, AON, Warszawa 2000.
- [4] Pikulski S., Podstawowe zagadnienia bezpieczeństwa publicznego [w:] Bezpieczeństwo to wspólna sprawa. Ochrona bezpieczeństwa publicznego – rozwiązania systemowe w skali kraju i regionu, WSPoL, Szczytno 2002.
- [5] Bezpieczeństwo wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2010.
- [6] Projekt ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej (22 grudnia 2016 r.).
- [7] Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2002 r. nr 62 poz. 558).
- [8] Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U. z 2013 poz. 1409).
- [9] Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2008 r. nr 25 poz. 150 ze zm.).
- [10] Kontrola głównych zagrożeń przemysłowych. Poradnik; Międzynarodowa Organizacja Pracy, Genewa, wyd. GIOŚ, Warszawa 1999.
- [11] Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. z 2009 r. nr 178 poz. 1380 ze zm.).
- [12] Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. 2013 r. poz. 1340 ze zm.).

6 Wydaje się, że procedowana ustawa o ochronie ludności i obronie cywilnej nie rozwiązuje wszystkich problemów dot. stworzenia jednolitego systemu ochrony ludności i ratownictwa. Nadal nie rozwiązana kwestia pozostaje np. Obrona Cywilna, która w czasie stanu wojennego oraz wojny przyjmuje na siebie cały ciężar ochrony ludności przed skutkami wszystkich zagrożeń zarówno tych charakterystycznych dla czasu „normalnego”, jak i tych okresu wojny.

- [13] Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. nr 78 poz. 483).
- [14] Kitler W., Bezpieczeństwo narodowe. Podstawowe kategorie, dylematy pojęciowe i próba systematyzacji, *Zeszyt Problematyczny TWO* 2010, nr 1(16).
- [15] Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 marca 2018 r. o ogłoszeniu jednolitego tekstu ustawy o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. 2018 r. poz. 620)
- [16] Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. nr 191 poz. 1410 ze zm.).
- [17] Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 13 kwietnia 2018 roku w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o systemie powiadamiania ratunkowego (Dz.U. 2018 poz. 867).
- [18] Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich (Dz.U. 2011 r. nr 208 poz. 1241).
- [19] Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób na obszarach wodnych (Dz.U. nr 208,poz.1240).
- [20] Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie morskim (Dz.U. 2011 r. nr 228 poz. 1368 ze zm.).
- [21] Międzynarodowa konwencja o ratownictwie morskim, przyjęta przez Międzynarodową Organizację Morską w Londynie dnia 28 kwietnia 1989 r. (Dz.U. 2006 r. 207 poz. 1523).
- [22] Rozporządzenie ministra infrastruktury i rozwoju z dnia 27 sierpnia 2015 r. w sprawie służby poszukiwania i ratownictwa lotniczego (Dz.U. 2015 r. poz. 1547).
- [23] Ustawa z dnia 11 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. nr 163 poz. 981).
- [24] Ustawa z dnia 16 września 2011 r. o współpracy rozwojowej (Dz.U. nr 234 poz. 1386).
- [25] Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 1313/2013/EU z 17 grudnia 2013 w sprawie Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności, (Dz.Urz. UE L 347/924).
- [26] Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 czerwca 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2018 poz. 1459).
- [27] Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 kwietnia 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o działach administracji rządowej (Dz.U. 2018 poz. 762).

- [28] Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 listopada 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o wojewódzie i administracji rządowej w województwie (Dz.U. 2017 poz. 2234).
- [29] Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 kwietnia 2018 r. jednolitego tekstu ustawy o samorządzie województwa (Dz.U. 2018 poz. 913).
- [30] Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 maja 2018 r. o ogłoszeniu jednolitego tekstu ustawy o samorządzie powiatowym (Dz.U. 2018 poz. 995).
- [31] Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 maja 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o samorządzie gminnym (Dz.U. 2018 poz. 994).
- [32] Rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych i administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz.U. 2017 poz. 1319).
- [33] Rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych i administracji z dnia 17 lipca 1998 r. w sprawie określenia terenu działania jednostek ochrony przeciwpożarowej, okoliczności i udziału tych jednostek w działaniach ratowniczych poza terenem własnego działania, oraz zakresu szczegółowych warunków i trybu zwrotu poniesionych przez nie kosztów (Dz.U. 1998 nr 94 poz. 598).
- [34] Fałęcki j., Zarządzanie kryzysowe w teorii i praktyce, WSH, Radom 2012.